

جغرافیا و روابط انسانی، بهار ۱۴۰۰، دوره ۳، شماره، صص ۱۵۵-۱۴۴

ارزیابی ظرفیت ها و توانمندی های گردشگری بندر دلووار

مرضیه خلیفه^{۱*}، بهناز بابایی مراد^۲

۱- دانشجو دکترا شهرسازی، دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده علوم انسانی، گروه شهرسازی، اهواز، ایران

Mahdiyehkhalifeh.64@gmail.com

۲- استادیار، دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده علوم انسانی، گروه شهرسازی، اهواز، ایران

Ur.behbm@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۲۸

چکیده

گردشگری صنعتی است که توسعه آن نیازمند آگاهی و شناخت کافی از مسائل و عوامل مؤثر اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. بدون آگاهی از امکانات موجود در هر منطقه، امکان برنامه ریزی و پیش بینی علمی و اصولی وجود نخواهد داشت. در واقع شناخت توانهای طبیعی، اقتصادی، اجتماعی و غیره در هر منطقه، به برنامه ریزان این امکان را میدهد تا براساس وضع موجود و توان های منطقه، توسعه و جهت آن را شناسایی کند. این پژوهش با هدف ارزیابی ظرفیت ها و توانمندی های گردشگری بندر دلووار انجام شده، دارای روش تحقق توصیفی - تحلیلی میباشد. حجم نمونه که پرسشنامه در میان آنها توزیع شده ۵۰ نفر می باشد. جهت تجزیه و تحلیل از آزمون T استفاده شده است. یافته ها نشان داد که توسعه گردشگری در شهر دلووار از جنبه اقتصادی با توجه به نتایج حاصل از تکمیل پرسشنامه که میانگین ۳/۶۹ بدست آمد حاکی از تاثیرگذاری بسیار بالای این شاخص است. بر این اساس میتوان اذعان داشت که در راستای کاهش موانع فراروی توسعه پایدار گردشگری و نقش روند توسعه بر توسعه پایدار شهر، توجه داشت. نتایج حاکی از آن است که با شناسایی توانایی های گردشگری در نواحی مختلف کشور از جمله نواحی ساحلی شهری، اقدامات و برنامه های مفیدی جهت استفاده بهینه از این پتانسیل ها و همچنین توسعه و گسترش اثرات مثبت گردشگری با کمک مدیران شهری در این نواحی صورت بگیرد.

کلمات کلیدی: گردشگری، گردشگری ساحلی، منطقه ساحل، شهر بندری، بندر دلووار

بیان مساله

شاپا الکترونیکی: ۳۸۵۱-۲۶۴۵

گردشگری، یکی از بزرگ‌ترین صنایع جهان است. براساس پیش‌بینی‌های سازمان جهانی گردشگری، صنعت گردشگری تا سال ۲۰۲۰ میلادی رتبه نخست را در بین صنایع مختلف به خود اختصاص خواهد داد و تعداد گردشگران بین‌المللی به ۱/۶ میلیارد و گردش مالی ناشی از آن به بیش از ۲ تریلیون دلار در سراسر دنیا خواهد رسید؛ به بیانی از این رهگذر سالانه میلیاردها دلار عاید کشورهای فعال در زمینه گردشگری خواهد شد (قدیری معصوم و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۲).

صنعت گردشگری نیز همچون صنایع دیگر، شاهد تحولات و ظهور پارادایم‌های جدید بوده است؛ به طوری که گسترش گردشگری و آثار منفی آن بر مقاصد مختلف موجب شده است پایداری در دستورکار کسب‌وکارهای گردشگری نیز قرار گیرد (Adriana, 2009: 85). یک کسب‌وکار گردشگری با در نظر گرفتن مسائل پایداری موجب افزایش رضایت و وفاداری مشتری می‌شود، ارزش نام تجاری خود را قوت می‌بخشد، فرصت‌های بازاریابی را افزایش می‌دهد، پذیرش بهتر گردشگری را در مقصدها تقویت و در نهایت به بهبود کیفیت تجربه گردشگران کمک می‌کند (TOI& CELB, ۲۰۰۳: ۶).

البته گفتنی است محیط به شدت رقابتی صنعت، بنگاه‌های فعال در زمینه گردشگری را وامی‌دارد به دنبال روش‌هایی جدید برای بهبود مزایای رقابتی خود باشند. مدیریت زنجیره تأمین گردشگری اثربخش، یکی از راهبردهایی است که بنگاه‌های فعال در زمینه گردشگری برای افزایش مزیت رقابتی خود از آن بهره می‌برند (Zhang et al., 2009: 345) زنجیره تأمین، شبکه‌ای از زیرساخت‌هاست و وظایفی از جمله خرید مواد اولیه و فرآوری و تبدیل آنها به محصولات واسطه‌ای و نهایی و در نهایت توزیع مواد یا محصولات نهایی بین مشتریان دارد؛ بنابراین این زنجیره، هم در سازمان‌های تولیدی موجود است و هم در سازمان‌های خدماتی؛ بر این اساس با توجه به پیچیدگی و حساس بودن فرایند این زنجیره، مدیریت در زنجیره تأمین بسیار حساس است و تمامی فعالیت‌های زنجیره تأمین را هماهنگ می‌کند (ضیایی و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۱).

بخش بزرگی از ادبیات مرتبط با مدیریت زنجیره تأمین بر صنایع تولیدی متمرکز است و توجه کمتری به بخش خدمات معطوف داشته است. به طور کلی زنجیره تأمین گردشگری، شبکه‌ای از سازمان‌های فعال در زمینه گردشگری تعریف می‌شود که دامنه‌ای از فعالیت‌های مختلف، از پشتیبانی کالاها/ خدمات مختلف گردشگری (همچون خدمات هوایی و اقامت) تا توزیع و بازاریابی محصول نهایی مربوط به گردشگری در یک مقصد خاص را انجام می‌دهند و شامل دامنه‌ای گسترده از مشارکت‌کنندگان در هر دو بخش خصوصی و دولتی است (Zhang et al., 2009: 347)؛ به بیان دیگر زنجیره تأمین گردشگری شامل تأمین‌کنندگان همه کالاها و خدماتی است که در زمینه تحویل محصولات مربوط به گردشگری به گردشگران فعالیت می‌کنند؛ بنابراین تعاملات (همکاری و رقابت) میان بنگاه‌ها در یک زنجیره تأمین گردشگری و بین چندین زنجیره تأمین گردشگری، حاکی است سازمان‌های فعال در زمینه گردشگری، دیگر نهادهایی مستقل نیستند، بلکه بخشی از یک زنجیره تأمین‌اند (Yang et al., 2009: 426).

براساس آنچه گفته شد، بررسی و اندازه‌گیری زنجیره تأمین گردشگری، یکی از عوامل مؤثر و تعیین‌کننده در مدیریت مقصد است؛ به بیان دیگر، مدیریت این زنجیره، یکی از مهم‌ترین راهبردهای تعیین‌کننده در بحث رقابت و در نهایت افزایش مزیت رقابتی در صنعت گردشگری است (Zhang et al., 2009: 348).

از زمانی که گردشگری و فراغت به عنوان بزرگترین تحرک اجتماعی همراه با پیامدهای فرهنگی - اقتصادی و بازتاب‌های فضایی گسترده سربرآورده، رویکردها و رهیافت‌های سنتی توسعه نیز دچار دگرگونی‌های اساسی شده است. از

این پس، بسیاری نواحی دور افتاده و حاشیه ای، فضاهای متروک و عرصه های غیرمسکون یا کمتر مسکون که به ظاهر فاقد توان اقتصادی و تولیدی است، از وجهی نو با اهداف و انگیزه های گردشگری مورد توجه قرار گرفت. بدینسان، گردشگری و جریانهای برخاسته از آن نه تنها در توسعه های جدید، تحرک نواحی کمتر توسعه یافته و پیدایی اقتصادهای محلی و کوچک، بلکه در تعادل بخشی ناحیه ای و کاهش ناپایداری و نابرابری میان نواحی در مقیاس ملی، منطقه ای و محلی، نقشی بر عهده گرفت. جوامع و سکونتگاههای واقع در حاشیه کویر ایران مرکزی، اگرچه در سالهای اخیر از جریانهای گردشگری کویری برخاسته از علائق ماجراجویانه در قالب سفرهای گردشگری خودجوش (سفرهای شخصی) و یا تورهای سازمان یافته به صورت محدود، موردی و موضعی متأثر شده است، اما این جریانها تاکنون نتوانسته در پسرانه فضایی خود آثار اجتماعی و بازتابهای اقتصادی چندانی برای پایداری نظامهای سکونتگاهی در این نواحی برجای بگذارد. صرف نظر از آنکه گردشگری به دلایل فرهنگی و سیاست خاص حاکم بر بخش گردشگری (سیاست محافظه کارانه) هنوز به جریان اصلی و پدیده انبوه در فضای ملی تبدیل نشده است، باید به فقدان یا ناکارآمدی نظام برنامه ریزی و مدیریت گردشگری اشاره کرد که امکان چندانی برای توسعه فعالیت گردشگری فراهم نمیکند. به علاوه، مجزا نگری به بخش گردشگری، چنانچه در سایر بخشها هم دیده میشود و فقدان رویکرد شبکه ای به پیوندها و همپیوندی ها میان ساختارها و عناصر سازنده نظام فضایی، سبب شده اندک جریانهای گردشگری نیز بازتابهای پایداری در ساختار اجتماعی و اقتصادی نظامهای سکونتگاهی بر جای نگذارد. (علی اکبری و اسماعیلی، ۱۳۹۵: ۳)

شرایط خاص ایران ناشی از استقرار در طول و عرض جغرافیایی گسترده و تنوعات شدید محیطی و اقلیمی ناشی از آن، منجر به ایجاد توانها و قابلیت های بالایی در جهت جذب گردشگر (در اشکال و انواع متعدد) در مناطق مختلف گردیده است؛ با این وجود به دلیل فقدان برنامه ریزی راهبردی و متناسب در راستای شناسایی منابع و ظرفیتهای توریستی مزبور به عنوان مزیت نسبی برای توسعه مناطق گوناگون کشور؛ در بسیاری از موارد ضعف در ساختار اجتماعی- فرهنگی و اقتصادی، نابرابریهای فضایی و عدم تعادل های منطقه ای باعث گسترش فقر، مهاجرفرستی، چالش ها و مسائل امنیتی و در نهایت ناپایداری توسعه در برخی از مناطق شده است (علی پور و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۰۸). هرچند توجه روزافزون به مناطق ساحلی به عنوان مقصد گردشگری و توسعه فعالیتهای گردشگری در آنها میتواند برای جامعه ی محلی به عنوان یک فرصت تلقی شود، اما نگرانیهایی در زمینه ی مدیریت ناکارآمد گردشگری در این مناطق وجود دارد. در نبود نظام مدیریتی سیستماتیک و دانش محور، هرگونه تغییر کاربری اندیشیده نشده و توسعه ی لجام گسیخته ی گردشگری، میتواند تهدیدی جدی برای این مناطق باشد (سجادی و همکاران، ۱۳۹۷: ۲).

دلوار یکی از شهرستان های استان بوشهر است که به لحاظ برخورداری از منابع گردشگری طبیعی، قابلیت بالایی دارد. این شهر دارای جاذبه های تاریخی مانند منزل و موزه شهید ریسهعلی دلواری، بندر و اسکله، مراکز تجاری و... است. همچنین به دلیل برخورداری از شرایط مناسب ساحلی، یکی از کانون های گردشگری به ویژه در فصول سرد سال است که با تأمین نیازهای روحی و دیداری گردشگران و جذب آنان، قابلیت تبدیل شدن به یک منطقه بزرگ گردشگری را دارد.

گسترش گردشگری فعالیتی فرابخشی است که با حوزه های مختلفی نظیر، اقتصاد، کشاورزی، فرهنگ، محیط زیست و خدمات در تعامل می باشد، امروزه گردشگری سواحل به عنوان یکی از عوامل مهم در توسعه نواحی ساحلی به شمار میرود که در این راستا تحلیل استراتژیک ظرفیت های توسعه گردشگری شهرستان دلوار بر اساس چارچوب

نظری توسعه پایدار گردشگری و ارائه راهبردهای بهینه ضرورت می یابد. در این پژوهش، سعی بر آن است تا وضعیت توسعه گردشگری در شهرستان دلووار بررسی شده و با شناخت پتانسیل ها و نقاط قوت و فرصت های موجود در منطقه، راهبردهایی برای توسعه پایدار گردشگری در منطقه مطالعاتی ارائه گردد تا ضمن افزایش منفعت و سود اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی، بتوان تأثیرات منفی حاصل از آن را به حداقل کاهش داد. در این راستا فرضیه «گردشگری در توسعه اقتصادی شهر دلووار تاثیر گذار است» مطرح می شود.

اهداف

بررسی وضعیت موجود شهر دلووار
 بررسی تاثیر گردشگری بر وضعیت اقتصادی
 بررسی تاثرات گردشگری بر توسعه درآمدی

پیشینه

سوک چویی^۱ و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهشی با هدف ارزیابی کیفیت خدمات مکان های گردشگری روستایی در کره جنوبی با مدل سروکوال و با بررسی رضایتمندی گردشگران از ۱۸ مورد از شاخص های کیفیت خدمات به دستاوردهایی رسیدند که با آن ها می توان بخش کیفیت خدمات گردشگری و مدیریت گردشگری را در روستاهای کره جنوبی ارتقا داد.

مهد سوکی^۲ (۲۰۱۴) با هدف بررسی رضایت مسافران از کیفیت خدمات ایرلاین در مالزی با مدل سروکوال، نتیجه نشانگر آن بود که کیفیت خدمات، تأثیر مستقیم و گسترده ای بر رضایت مسافران دارد.

لوپز^۳ و همکاران (۲۰۱۸) در تحقیقی جایگاه رویکرد گردشگران در پایداری گردشگری را مورد بررسی قرار دادند. نتایج تحقیق آنان نشان داد که فواید ادراک شده تأثیر قابل توجهی بر پایداری گردشگری نسبت به تمایل گردشگران دارد.

هام و سارورت^۴ (۲۰۱۸) در تحقیقی اهمیت تصویر و آشنایی با مقصد در بازاریابی مقاصد گردشگری را مورد بررسی قرار داد. نتایج تحقیق آنان نشان داد که آشنایی و بازدید قبلی از مقصد تأثیر مستقیمی بر تصویر گردشگران از مقاصد دارد.

حاتمی نژاد و شریفی^{۱۳۹۴}) در مقاله "بررسی نقش گسترش گردشگری شهری بر توسعه پایدار شهری (نمونه موردی: شهر سنندج)" نتایج آزمون های آماری استفاده شده در تحقیق بیانگر این مهم اند که گردشگری شهری در شهر سنندج توانسته است به شیوه ای مؤثر باعث پایداری هرچه بیشتر شهر سنندج شود. گردشگری در شهر سنندج توانسته است بیشترین تأثیر را بر توسعه پایدار اقتصادی و کمترین تأثیر را توسعه پایدار محیطی داشته باشد.

¹ - Suk Choi and

² - Mohd Suki

³ - López

⁴ - Hahm and Severt

کشاورز و همکاران (۱۳۹۵) در مقاله "تحلیل راهبردهای توسعه گردشگری پایدار بر اساس مدل" ماتریس داخلی - خارجی "و تحلیل استراتژیک (SWOT) مطالعه موردی شهرستان خرم آباد" نتایج پژوهش نشان می دهد توسعه جاذبه های گردشگری طبیعی و فرهنگی تاریخی، گسترش ارتباطات، همایش های سراسری با هدف توسعه بیشتر گردشگری، ایجاد زمینه سرمایه گذاری بخش خصوصی، استقرار مدیریت یکپارچه، ایجاد وحدت رویه در عملکرد سازمان های دخیل در امور گردشگری شهری و جلوگیری از اتلاف منابع انسانی و مالی و فنی، با ارائه خدمات مطلوب تر به گردشگران، حفاظت و توسعه منابع و امکانات موجود، نقش مؤثرتری در نیل به اهداف توسعه پایدار گردشگری شهر خرم آباد ایفا خواهد کرد.

کریم و همکاران (۱۳۹۶) در مقاله "رهیافتی بر بهبود کیفیت خدمات گردشگری شهری با استفاده از مدل سروکوال مطالعه موردی: شهر یاسوج" مطابق یافته ها، بین عوامل محیطی و سازمانی و رضایت گردشگران، به ترتیب با ضریب ۰/۵۱۲ و ۰/۶۷۶ رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

شهیکی تاش و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله ای با عنوان "تحلیل راهبردی توسعه گردشگری روستایی در شهرستان سرباز" نتایج پژوهش، از بین نقاط قوت، وجود جاذبه های طبیعی با وزن نسبی ۰/۲۴۸ و از بین فرصت ها، اعتقاد مسئولان به اشتغال زایی از طریق توسعه گردشگری با وزن نسبی ۰/۲۳۸ در اولویت اول قرار گرفتند؛ همچنین، مهم ترین راهبرد کاربردی برای توسعه گردشگری روستایی در شهرستان سرباز راهبرد SO با وزن نسبی ۰/۳۳۲ ارزیابی شد. بنابراین، بهره گیری از توسعه بازارها و نمایشگاه های فصلی در روستاها و شهرهای اطراف و عرضه محصولات گرمسیری، تأسیس پارک میوه های گرمسیری، ایجاد اقامتگاه های بوم گردی حاشیه رودخانه سرباز و تأکید بر حمایت مسئولان دولتی از اشتغال زایی در روستاهای دارای جاذبه های گردشگری از کاربردی ترین راهبردهای مناسب SO به شمار می روند.

سلمی کیانی و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله خود با عنوان "شناسایی اثرات و تحلیل نقش گردشگری در رضایتمندی و حمایت ساکنان مقاصد گردشگری (مطالعه موردی گردشگاه سیاسرد بروجن)" رأیند ارزیابی ها مطابق با تحلیل های صورت گرفته نشانگر آن است بیشترین اثرات گردشگری در حوزه اجتماعی مشاهده شده است که این وضعیت را می توان ناشی از یک فرآیند پیچیده تغییر و مبادله بین گردشگران، سکونتگاه های میزبان و مقاصد گردشگری دانست. دیگر اثر مهم ناشی از توسعه گردشگری، مربوط به عامل کالبدی است. چنانچه گردشگری در منطقه مورد مطالعه تغییرات نامطلوبی همچون تضاد در بافت قدیمی و جدید بواسطه از بین رفتن معماری سنتی، الگوبرداری از خانه های تاریخی در ساخت مسکن و رواج ویلاهای گردشگری ایجاد کرده است. در واقع می توان گفت توسعه گردشگری با ایجاد رضایتمندی در گردشگران مطابق نظریه تبادل اجتماعی منجر به حمایت از توسعه گردشگری گردیده است.

فیضی و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله ای با عنوان "بررسی تاثیر برندسازی مقاصد بر توسعه گردشگری شهری (مورد مطالعه: کلانشهر تبریز)" یافته های تحقیق نشان داد که برندسازی مقاصد تاثیر مثبت و معنی داری بر توسعه گردشگری شهری و ابعاد آن (ارزش و فواید ادراک شده، حمایت و مشارکت و پایداری توسعه گردشگری) در کلانشهر تبریز دارد. همچنین نتایج حاکی آن بود که برندسازی مقاصد گردشگری شهری در کلانشهرها میتواند با افزایش ارزش و فواید ادراک شده، حمایت ذینفعان گردشگری از توسعه آن را افزایش داده و به پایداری آن کمک نماید.

مبانی نظری

گردشگری

گردشگری، پدیده‌ای کهن بوده که بر پایه حرکت و جابه‌جایی انسان استوار است و در عین حال، سرشت آدمی نیز با سفر و آشنایی با زمینه‌های مختلف مکان‌هایی غیر از محل اقامت او عجین شده است. گردشگری پدیده‌ای است که از گذشته‌های دور مورد توجه جوامع انسانی بوده و بر حسب نیازهای متفاوت اجتماعی و اقتصادی به پویایی خود ادامه داده و با توجه به توسعه روزافزون ارتباطات و افزایش چشمگیر تعداد گردشگران و درآمدهای ارزی حاصل از آن، نتایج بسیاری همچون اشتغال را برای جوامع به دنبال داشته است (Cawley, 2007: 24).

گردشگری پایدار در نواحی ساحلی

از نیمه قرن بیستم به بعد، عواملی مانند جهانی شدن، توسعه سرمایه داری، پیشرفت ابزارهای حمل و نقل و توسعه ارتباطات تکنولوژیکی به توسعه صنعت گردشگری منجر شده است (WTO, 2004, 20). امروزه گردشگری، سومین صنعت اقتصادی در جهان شناخته می‌شود (Oila et al 2012: 569) با شروع قرن بیست و یکم، صنعت گردشگری به یکی از پردرآمدترین صنایع دنیا تبدیل شد به گونه‌ای که رقابت چشمگیری در میان بسیاری از کشورهای جهان برای جذب گردشگران به چشم می‌خورد. همچنین گردشگری به عنوان صنعتی پویا و با ویژگی‌های منحصر به فرد، بخش مهمی از فعالیت‌های اقتصادی و تولیدی کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه را به خود اختصاص داده است و این در حالی است که صنعت گردشگری به عنوان فعالیتی که در دنیای امروزی توان اثرگذاری بر فرایند توسعه‌ی متوازن و خردورزانه را در تمامی دنیا به نمایش می‌گذارد و به عنوان رکن اصلی توسعه‌ی پایدار یاد می‌کنند. (درویشی و همکاران، ۱۳۹۷: ۴۱۶)

گردشگری ساحلی

یکی از انواع گردشگری طبیعت گرا گردشگری ساحلی است مفهوم گردشگری ساحلی طیف کاملی از گردشگری، فراغت و

فعالیت‌های تفریحی را که در نواحی ساحلی و آبهای نزدیک ساحل روی می‌دهد، در بر می‌گیرد. بر این اساس عرضه محصولات گردشگری ساحلی شامل اسکان، پذیرایی، صنعت محصولات غذایی، خانه‌های دوم و زیرساخت پشتیبان توسعه ساحلی را شامل می‌شود (پیردشتی و مرتضی پور، ۱۳۹۴: ۳)

اکوتوریسم

اکوتوریسم از طیف گسترده‌ای از گزینه‌های ویژه تشکیل شده است، و از بازدید علمی گرفته تا بازدیدی اتفاقی در منطقه‌ای طبیعی به عنوان فعالیت آخر هفته، یا بخشی جنبی از مسافرتی کلی و طولانی را شامل می‌شود (کریم پناه، ۱۳۸۴: ۳۱)

چشم‌اندازها و مناظر زیبای طبیعت مانند سواحل دریاها، دریاچه‌ها، تالاب‌ها، جزایر، بیشه‌زارها و نقاط سرسبز و خرم، گیاهان وحشی، جنگل‌ها و پارک‌های ملی، نواحی تفرجگاهی، مناطق کوهستانی و ییلاقی، پتانسیل‌های ورزشی تفریحی مانند غارپیمایی، کوهنوردی، کوهپیمایی، کاوش‌های زمین‌شناسی، پیاده‌روی در طبیعت، شنا، قایقرانی، ماهیگیری و استفاده از غذاهای دریایی، جاذبه‌های مؤثر در درمان مانند چشمه‌های آب معدنی و حتی مناطق بیابانی و کویری از کانون‌ها و جاذبه‌های گردشگر پذیر این نوع از گردشگری به شمار می‌آیند (جهانیان و زندی، ۱۳۸۹: ۶۲)

منطقه ساحل

هم محدوده ای از دریا و هم محدوده ای از خشکی را در بر می گیرد. بخصوص اگر گسترده و شنی باشد، بسیاری از بازی ها و ورزشهای آبی گروهی را حمایت می کند (پیردشتی و مرتضی پور، ۱۳۹۴: ۶)

ساحل شهری

ساحل شهری در دیکشنری آکسفورد آمریکایی به بخشی از شهر و یا شهرستان که مجاور رودخانه، دریاچه، بندر و غیره است، تعریف شده است (DONG, 2004). به گفته مورتی کلمه ساحل شهری به معنای منطقه شهری است که در تماس با آب است. سواحل شهری معمولاً توسط زیرساختها و فعالیتهای بندری اشغال شده اند (Moretti, 2008)

شهر بندری

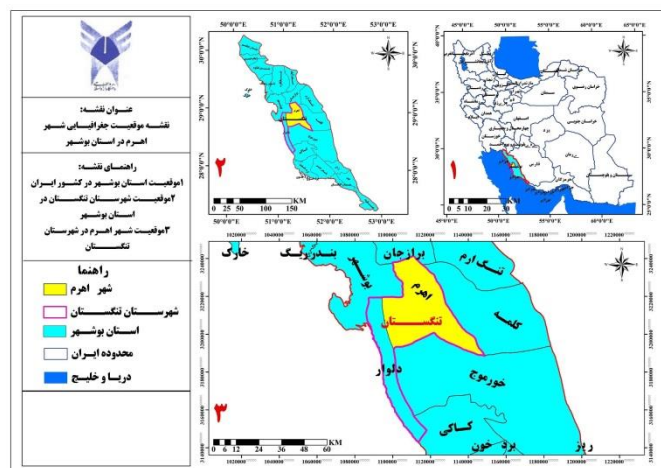
بر طبق فرهنگ لغات آکسفورد شهر بندری به شهری گفته میشود که به بندر و یا آبهای قابل کشتیرانی که بارگیری و تخلیه کشتیها آنجا صورت میگیرد، دسترسی دارد. در تعریفی دیگر شهر بندری به عنوان یک سیستم مطرح میشود و در این تعریف بر درجه شدت روابط شهر بندری و جهت گیری نامتعادل اثرات متقابل اقتصادی- اجتماعی میان شهر و بندر تأکید می شود (Forno, 1985) شهری که بندر و فعالیتهای دریایی، تأثیری قوی بر اقتصاد محلی دارد به طوریکه وجود شهر به وجود بندر وابسته است. بندر، پهنه آبی در کنار ساحل است که دارای عمق کافی برای ورود کشتیهاست و موقعیت آن نسبت به ساحل، چنان است که کشتیها را از باد، امواج و جریانهای محلی محفوظ میدارد. بندرگاههای بزرگ به باراندازها، اسکله ها، لنگرگاهها و تعمیرگاهها مجهزند (رفیعی و همکاران، ۱۳۹۷: ۴۵)

روش تحقیق

تحقیق حاضر بر مبنای هدف، از نوع تحقیقات کاربردی و بر اساس ماهیت و روش توصیفی تحلیلی است که به دو شکل مطالعات اسنادی و کتابخانه ای و پیمایشی انجام پذیرفت. حجم نمونه بصورت تصادفی و با توجه به شرایط کرونایی ۵۰ نفر انتخاب گردیدند. جهت تجزیه و تحلیل آماری استفاده از آزمون T با استفاده از نرم افزار *SPSS* بهره برده شد

محدوده مورد مطالعه

تنگستان یکی از شهرستانهای دهگانه استان بوشهر است و وسعتی معادل ۱۹۲۶ کیلومترمربع دارد. این شهرستان در فاصله ۵۵ کیلومتری جنوب شرق مرکز استان بوشهر واقع شده و از شمال و شرق به شهرستان دشتستان، از جنوب شرق به شهرستان دشتی، از شمال غربی به شهرستان بوشهر و از غرب و جنوب غربی به خلیج فارس محدود شده است (امینی نژاد و زنده بودی، ۱۳۹۷: ۱۲) دِلوار شهری است بندری بر کرانه خلیج فارس در شهرستان تنگستان است.

شکل شماره ۱ نقشه موقعیت شهرستان تنگستان، شهر دلوار، نگارنده، ۱۳۹۹

جاذبه های گردشگری شهر دلوار

سواحل دلوار

سواحل دلوار که مرز این شهر با خلیج فارس هستند از مهم ترین جاهای دیدنی دلوار بشمار می آیند، وجود نخلستان های کهنسال در نزدیکی دریا و شن های ماسه ای بسیار داغ در کنار طبیعت بکر و بومی از ویژگی های این سواحل محسوب می شوند.

گورستان لنج های دلوار

از مشهورترین جاهای دیدنی دلوار، گورستان لنج ها می باشد، این قبرستان در اسکله قدیمی این شهرجا خوش کرده است و در آن تعداد زیادی از لنج های فرسوده و به گل نشسته قرار دارد،

موزه رئیسعلی دلواری

از مهم ترین جاهای دیدنی دلوار همین موزه رئیسعلی دلواری می باشد که به طور ویژه گردشگران بیشماری از آن در طول سال دیدن می کنند، این شخصیت که در دوران مشروطه و استعمار انگلیس ها رهبر گروه تنگستانی ها بود با فعالیت های فداکارانه اش استان بوشهر را از دست سربازان بیگانه نجات داد، یک تندیس بزرگ در ورودی موزه از رئیسعلی دیده می شود.

یافته ها

فرضیه گردشگری بر توسعه اقتصادی شهر دلوار اثر گذار است.

برای بررسی "شاخص تاثیرگذاری گردشگری بر توسعه اقتصادی شهر دلوار" از ۱۰ گویه استفاده شده که چگونگی توزیع نسبی پاسخگویی به گویه ها در جدول (۱) آمده است.

میانگین کل شاخص ها برابر ۳/۶۹ می باشد. این میانگین در بازه ۱ تا ۵ تعریف شده است. با توجه به این جدول ملاحظه می شود میانگین شاخص ها از لحاظ رتبه از وضعیت مناسبی برخوردار می باشد. بالاترین میانگین مربوط به گویه تاثیرگذاری بر اشتغالزایی (۳/۸۶) و پایین ترین میانگین مربوط به گویه تاثیرگذاری بر قیمت زمین و مسکن (۳/۳۴) می باشد.

جدول ۱: شاخص های تاثیرگذاری گردشگری بر توسعه اقتصادی شهر دلوار

ردیف	گویه	میانگین
۱	تاثیرگذاری بر اشتغالزایی	۳/۸۶
۲	تاثیرگذاری بر افزایش درآمد خانوارهای ساکن	۳/۸۰
۳	تاثیرگذاری بر فروش مواد غذایی در فروشگاهها	۳/۸۴
۴	تاثیرگذاری بر افزایش ساخت و سازها	۳/۷۹
۵	تاثیرگذاری بر فروش صنایع دستی	۳/۵۵

۳/۳۴	تاثیرگذاری بر قیمت زمین و مسکن	۶
۳/۸۱	تاثیرگذاری بر سرمایه گذاری داخلی و خارجی	۷
۳/۶۸	تاثیرگذاری بر توسعه و ارتقای شاخص های خدمات عمومی	۸
۳/۸۰	تاثیرگذاری بر افزایش زیرساخت های ارتباطی	۹
۳/۴۴	تاثیرگذاری بر افزایش تقاضا برای محصولات تولیدی	۱۰
۳/۶۹	جمع میانگین	

جدول ۲ مقایسه میانگین نمرات آزمودنی ها در آزمون T

انحراف معیار	میانگین	تعداد
۰/۵۵۹	۳/۶۹	۵۰
سطح معنی داری	درجه آزادی df	t آماره
۰/۰۰۰	۴۹	۶/۹۲
فاصله اطمینان ۰/۹۵ جهت اختلاف میانگین و مقدار آزمون		تفاضل میانگین و مقدار آزمون
کران بالا	کران پایین	
۰/۷۰۷	۰/۳۸۸	۰/۵۴۸

با توجه به جدول (۲)، میانگین پاسخ ها به مولفه اثرات اقتصادی برابر ۳/۶۹ شده است که نشان می دهد تمرکز پاسخ ها از عدد ۳ فاصله زیادی دارد که نشان دهنده اختلاف بسیار زیاد بین میانگین نمونه و مقدار آزمون (۳) است، و همچنین با توجه به مندرجات جدول نتایج، مقدار سطح معنی داری بدست آمده کوچکتر از سطح خطای $\alpha = ۰.۰۵$ می باشد و همچنین کران های فاصله اطمینان به دست آمده جهت اختلاف بین میانگین جامعه و مقدار آزمون مثبت بوده و حداقل این اختلاف در شهر دلووار برابر ۰/۵۴۸ است پس فرضیه مورد تایید است.

نتایج

توسعه گردشگری و حفظ منابع کمیاب و با ارزش محیطی در نواحی ساحلی نیازمند برنامه ریزی دقیق، پایدار و استفاده از مدیریت توانمند در راستای تقویت و توسعه زیرساخت های شهرهای ساحلی است. با اینکه ایران از لحاظ تعداد جاذبه های گردشگری در زمره ده کشور اول است و از لحاظ تنوع زیستی و تنوع جاذبه های طبیعی رتبه پنجم جهان را دارد ولی از لحاظ پذیرش گردشگری و ایجاد درآمد همواره رتبه ای پایین تر از ۶۰ و از نظر هزینه گردشگری نیز رتبه ای بعد از ۴۰ داشته است.

گردشگری پایدار نشأت گرفته از توسعه پایدار است و به دلیل نقشی که گردشگری میتواند در این زمینه در کشورهایمانند ایران ایفا نماید، توجه به ملزومات ارتقای گردشگری، یکی از ضرورت های گردشگری پایدار در

کشور می باشد با شروع قرن جدید و توجه به منافعی که این صنعت در راستای توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق و محلات مختلف می تواند داشته باشد

این موضوع بیشتر مورد توجه قرار گرفت این صنعت در صورتی به خوبی مدیریت شود نه تنها می تواند اقدامی در راستای ارتقای شاخص های کیفی محیط زیست کشورها و مناطق مختلف آنها گردد بلکه به عنوان یکی از پایه های اصلی دستیابی به توسعه ای پایدار، متوازن و متعادل در نظام سکونتگاهی و فعالیتی آنها نیز به کار رود. در این پژوهش تاثیرات گردشگری بر توسعه اقتصادی شهر دلووار مورد بررسی قرار گرفت بطوری که نتایج نشان داد که توسعه گردشگری در شهر دلووار از جنبه اقتصادی با توجه به نتایج حاصل از تکمیل پرسشنامه که میانگین ۳/۶۹ بدست آمد حاکی از تاثیرگذاری بسیار بالای این شاخص است. بر این اساس میتوان اذعان داشت که در راستای کاهش موانع فراروی توسعه پایدار گردشگری و نقش روند توسعه بر توسعه پایدار شهر، توجه داشت. بنابراین پیشنهاد میشود با شناسایی توانایی های گردشگری در نواحی مختلف کشور از جمله نواحی ساحلی شهری، اقدامات و برنامه های مفیدی جهت استفاده بهینه از این پتانسیل ها و همچنین توسعه و گسترش اثرات مثبت گردشگری با کمک مدیران شهری در این نواحی صورت بگیرد.

پیشنهاد

فرهنگ سازی در زمینه باور نقش گردشگری در توسعه اقتصادی در بین مسئولین، برنامه ریزان و دستاوردکاران؛ اقدامات تبلیغاتی و خدمات رسانی جهانگردی در شهر
 ساخت و راه اندازی، بروزرسانی سایت اینترنتی، ویژه معرفی جاذبه ها و مناطق گردشگری شهر دلووار؛
 نصب تابلوی بزرگ تبلیغات بیلبوردها در ورودی های شهردلووار
 تهیه نقشه و بروشور گردشگری از مناطق دیدنی شهردلووار
 تدوین برنامه جامع توسعه صنعت گردشگری در شهردلووار
 توجه به اصول زیرساختها و امکانات لازم برای توسعه گردشگری شهردلووار
 اصلاح تصورات و برداشتهای نادرست و منفی از گردشگری با ارائه آگاهی، تحلیل و بیان واقعیت؛
 تربیت کادر متخصص و ارائه آموزشهای لازم به آنها.
 ایجاد مجتمع های تفریحی توریستی متناسب با معماری بومی منطقه؛
 ایجاد بازارچه های ساحلی گردشگری و معرفی توانمندیهای منطقه؛

منابع

امینی نژاد، غلامرضا و زنده بودی، یاسر، ۱۳۹۷، ارزیابی شاخص های توسعه پایدار روستایی در استان بوشهر: مطالعه موردی شهرستان تنگستان، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۲۱، شماره ۴، زمستان، صفحات ۲۸-۱

- پیردشتی، حسن و مرتضی پور، احمد، ۱۳۹۴، بررسی فعالیت گردشگری ساحلی و نقش آن در توسعه پایدار (نمونه موردی سواحل دریای خزر)، همایش ملی فرهنگ، گردشگری و هویت شهری، موسسه مهراندیشان ارجع جهانیان، منوچهر و زندی، ابتهال، ۱۳۸۹، بررسی پتانسیل های اکوتوریسم مناطق کویری و بیابانی اطراف استان یزد با استفاده از الگوی تحلیل SWOT، پژوهش های جغرافیای انسانی، شماره ۷۴، زمستان، صفحه ۷۴-۶۱
- حاتمی نژاد، حسین و شریفی، امیر، ۱۳۹۴، بررسی نقش گسترش گردشگری شهری بر توسعه پایدار شهری (نمونه موردی: شهر سنندج) گردشگری شهری، دوره ۲، شماره ۱، بهار، صفحات ۷۴-۶۱
- درویشی، رضا، رضائی، محمدرضا و شمس الدینی، علی، ۱۳۹۷، بررسی نقش گردشگری ساحلی در توسعه اقتصادی از نظر شهروندان (مطالعه موردی: بندردیلیم)، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای) سال هشتم، شماره ۴، پاییز، صفحات ۴۲۶-۴۱۱
- رفیعی، غزاله، کافی، محسن و نهیبی، سارا، ۱۳۹۷، رهیافتی در منظرسازی پایدار سواحل حاشیه بنادر (مطالعه موردی؛ سواحل حاشیه بندر بوشهر)، هویت شهر شماره سی و چهارم/ سال دوازدهم/ تابستان، صفحات ۵۴-۴۱
- سجادی، ژیلار، رضویان، محمدتقی، حیدری، جهانگیر و جمالی، حسین، ۱۳۹۷، نقش مدیریت شهری در توسعه ی پایدار گردشگری ساحلی از دیدگاه جامعه ی میزبان (مطالعه ی موردی: شهر بوشهر)، نشریه پژوهش و برنامه ریزی شهری، سال ۹، شماره پیاپی ۳۳، تابستان، صفحات ۱۶-۱
- سلمی کیانی، صدیقه، صادقیان بروجنی، نجمه و نوروزی اورگانی، اصغر، ۱۳۹۹، شناسایی اثرات و تحلیل نقش گردشگری در رضایتمندی و حمایت ساکنان مقاصد گردشگری (مطالعه موردی گردشگاه سیاسرد بروجن) مجله مطالعات ساختار و کارکرد شهری، شماره ۲۴، پاییز، صفحات ۲۲۹-۲۰۵
- شهیکی تاش، مهیم، ریسی، ابوبکر و سالار زهی، حبیب الله، ۱۳۹۹، تحلیل راهبردی توسعه گردشگری روستایی در شهرستان سرباز، مجله روستا و توسعه، شماره ۹۱، پاییز، صفحات ۱۸۶-۱۵۳
- ضیایی، محمود، محمودزاده، سید مجتبی، شاهی، طاهره، ۱۳۹۶، اولویت بندی عوامل مؤثر بر پیاده سازی مدیریت زنجیره تأمین سبز در صنعت گردشگری، جغرافیا و توسعه، دوره ۱۵، شماره ۴۶، زاهدان، ۱۹-۳۴
- علی اکبری، اسماعیل و اسماعیلی، بنفشه، ۱۳۹۵، توسعه گردشگری بومی و پایداری نظام سکونتگاهی حاشیه کویر، فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، سال یازدهم، شماره ۳۶، زمستان، صفحه ۲۹-۱
- علی پور، عباس، علی پوری، احسان و حمیدی، محمد سعید، ۱۳۹۹، تحلیل فضایی ظرفیت توریسم نواحی کویر و بیابان و نقش آن در پایداری اجتماعی مورد: استان یزد، نشریه تحلیل فضایی مخاطرات محیطی، سال هفتم، شماره ۱، بهار، صفحه ۱۲۰-۱۰۷
- فیضی، سلمان، حیدری چنانه، رحیم و روستایی، شهریور، ۱۳۹۹، بررسی تاثیر برندسازی مقاصد بر توسعه گردشگری شهری (مورد مطالعه: کلانشهر تبریز) نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال بیستم، شماره ۵۹، زمستان، صفحات ۲۲۹-۲۵۲
- قدیری معصوم، مجتبی، حاتمی فر، پژمان، طباطبایی، سید مهدی، ۱۳۹۵، ارزیابی زنجیره تأمین گردشگری روستایی، روستای مصر، فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، سال ۱۱، شماره ۳۵، تهران، ۴۱-۶۲
- کریمی، فریبا، درخشان، الهام، حسن زاده، مهرشاد و صفایی، امید، ۱۳۹۶، رهیافتی بر بهبود کیفیت خدمات گردشگری شهری با استفاده از مدل سروکوال مطالعه موردی: شهر یاسوج، گردشگری شهری، دوره ۴، شماره ۱، بهار، صفحات ۲۸-۱۵

کریم پناه ، رفیق. ، ۱۳۸۴، تجزیه و تحلیل بوم گردی و نقش آن در توسعه منطقه از کردستان، پایان نامه در مقطع کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، علوم انسانی دانشکده ، رشته آموزشی جغرافیای طبیعی.

کشاوری، مهناز، قدیری معصوم، مجتبی، عیاشی، اطهره و سرپرست، حسین، ۱۳۹۵، تحلیل راهبردهای توسعه گردشگری پایدار بر اساس مدل ماتریس داخلی - خارجی " و تحلیل استراتژیک (SWOT) مطالعه موردی شهرستان خرم آباد، فصلنامه علمی-پژوهشی فضای جغرافیایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر، سال شانزدهم، شماره ی ۴۵، تابستان، صفحات ۴۶-۲۱

Adriana, B., 2009. Environmental supply chain management in tourism: the case of large tour operators, Journal of Cleaner Production, 17: ۱۳۸۵- ۱۳۹۲.

Cawley, M, Marsat, J, 2007, Promoting Integrated Rural Tourism: Comparative Perspectives on Institutional Networking in France and Ireland, Tourism Geographies 9(۴)

Dong, l. 2004. waterfront development: a case study of Dalian. master of applied environmental studies in local economic development-tourism policy and planning, university of waterloo. canada

Forno, g. 1985. genoa: city port. in: cities port of the western mediterranean, urban renaissance in europe. proceedings of the international symposium from marseille. Septamper 27-2۸ (۱۷۵-۸۴) Council of europe

Hahm, J., & Severt, K. 2018. Importance of destination marketing on image and familiarity. Journal of Hospitality and Tourism Insights, 1(۱), ۳۷-۵۳.

López, M. F. B., Virto, N. R., Manzano, J. A., & Miranda, J. G. M. (2018). Residents' attitude as determinant of tourism sustainability: The case of Trujillo. Journal of Hospitality and Tourism Management, 35, 36-45.

MORETTI, M. 2008, cities on water and water front regeneration: ii meeting rivers of change - river/cities. july 24th-2۴ th 2008 warsaw

Oila, M., K. Mrrtines & L. Gabriel, 2012, "Tourism Management in Urban Region: Brazile Vest Urban Region", Journal of Sustainable Tourism, Vol. 29, Pp. 567- 5۶۹,

TOI. and CELB., (۲۰۰۳). Supply Chain Management for Tour Operators: a Handbook on Integrating Sustainability into the Tour Operators' Supply Chain Systems, Tour Operators Initiative, Center for Environmental Leadership in Business: Paris. World Tourism Organization, 2004, Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations A Guidebook, World Tourism Organization, Madrid,

Zhang, X., Song, H., Huang, G.Q., 2009, Tourism supply chain management: A new research agenda, Tourism Management, 30: 345- 3۵۸